

Attsjö Jöns Markussonsgård – berättelser

Skolmästare Per Kase på Jöns Markussonsgård i Attsjö.	sid	2
Sven Peter Johanssons uppgång och fall.	sid	5
Eldsvåda på Attsjö Jöns Markussonsgård 1890	sid	17
Sellvy Wilhelmsson om uppväxten på Attsjötorp och på Jössagårn (Jöns Markssonsgård).	sid	18
Allan minns dem som bodde på Jössagårn (Jöns Markssonsgård). .	sid	20

Skolmästare Per Kase på Jöns Markussonsgård i Attsjö.

Enligt kyrkolagen måste socknens klockare på 1700-talet vara läs- och skrivkunnig, så att han skulle kunna undervisa ungdomen. Undantagsvis anställdes också en skolmästare som gav undervisning i barnens hem och avlönades av föräldrarna. Under 1777/1778 finner vi en Pehr Kase på Jöns Markussonsgård i Attsjö. År 1779 flyttade skolmästaren till Ugnanäs Påkagård i Hovmantorp socken. Nästa gång Per Kase nämndes var 1786, när han gammal och fattig dog på Jöns Clemensgård i Furuby.

Karlskrona anlades 1680 och då inrättades båtsmanskompanier som bemannades med folk bortifrån. Cirka 1000 av dem var dugliga finska båtsmän, som ansågs vara pålitliga och mer trogna den svenska kronan än de danskvänliga blekingarna. En av de många finländare som tvångsförflyttades var Mickel Olsson Kase från Österbotten, som 1865 placerades på båtsmanstorpet Stubbalycke i Rödeby i Blekinge. Mer är åttio år senare tilldelades Per Åkesson från Blekinge också efternamnet Kase, när han tillträdde båtsmanstorpet N^o18 Stubbalycke. Uppgifterna om Per Åkesson Kases födelseår varierar från 1724-1726. Han angavs som sjövan vid mönstringen den 10 augusti 1747 och hade troligen då varit sjöman i flera år. På 1700- och 1800-talet var det vanligt att pojkar, som bodde längs Sveriges kuster, gick till sjöss direkt efter konfirmationen. Så skedde till exempel i vår hemort Torekov.

Några månader efter inflyttningen på Stubbalycke, fick Kases i december månad 1747 en son, som även han döptes till Per. Hustrun Kerstin Persdotter dog medan sonen var späd och Kase gifte då om sig med den tio år äldre Inger Åkesdotter. Familjen utökades med barnen Maria (1749), Anna (1752) och Sven (1755). Ur läse- och kommunionslängderna kan vi utläsa att Kase och hustrun Inger klarade av husförhören, kunde läsa och tog nattvarden en eller två gånger per år. Det gick bra för Per Kase som soldat. Vid varje korpralskap utsågs den skickligaste menige soldaten till rotemästare och bland besättningen på ett örlogsfartyg utsågs den skickligaste i varje matlag till förman, med titeln rotemästare. År 1753 avlade Kase huld- och trohetseden till konungen och avancerade till rotemästare. Eftersom båtsmanstorpet på Stubbalyckan tillhörde Karlskrona örlogsstation, förändrade det Pommerska kriget (1757 - 1762) livet för Kase och hans familj. Den 10 september 1759 drabbade preussiska och svenska galärer samman vid Frischer Haff som låg i f.d. Ostpreussen och utanför den del av kusten som idag heter Stattiner Haff. Med all sannolikhet deltog Kase i detta sjöslag. Totalt 2 250 man på 25 fartyg från den svenska Skärgårdsflottan krossade den preussiska styrkan på 700 man. Svenskarna förlorade 27 man i döda och sårade, medan de preussiska förlusterna var 9 fartyg, drygt 70-80 stupade och 600 tillfångatagna. Svenskarna erövrade därmed sjöherraväldet. Den 21 april 1763 fick timmerbåtsmannen Per Åkesson Kase avsked på grund av en skada i vänster hand och efter 16 år som båtsman stod han utan försörjning och bostad till sin familj.

De följande 14 åren har vi inte kunnat spåra Kase, inte förrän han 1777-1778 blev skriven på Jöns Markussonsgård i Attsjö. Den f.d. timmermannen och rotebåtsmannen, som kunde läsa, skriva och räkna, hade sadlat om till skolmästare. Året därpå flyttade Kase till Ugnanäs Påkagård i Hovmantorp socken som skolmästare och tog nattvarden fyra gånger under 1779. Den f.d. marinsoldaten flyttade mellan olika gårdar för att undervisa och det är lätt att föreställa sig vilket starkt intryck han gjorde i Furuby och Hovmantorps socknar. Som sjöman och båtsman hade han helt andra erfarenheter och kunde berätta om strapatser och äventyr till sjöss och upplevelser i främmande länder. Under sina många år som skolmästare hade han utökat sitt förråd av berättelser från olika delar av Blekinge och Småland. Kase skiljde sig också från gemene man genom att klä sig som en stadsbo och drog uppmärksamhet till sig utanför kyrkan på söndagarna. Kyrkbacken var samhällets viktigaste mötesplats och en social arena. Där avhandlades nyheter och skvaller och där dracks kyrksupen från medhavda fickpluntor. På kyrkbacken visade man upp sig och blev själv granskad. Framför allt skärskådades klädedräkten, som markerade vilken grupp man tillhörde och positionen inom gruppen. Man tävlade för att överglänsa varandra. Samtidigt gällde det att följa den lokala klädkoden och inte förhäva sig, men som ensam skolmästare hade Kase större svängrum än medlemmarna i bygemenskapen. Kläderna signalerade status på olika sätt:

- Att ha flera uppsättningar kläder gav status, så och köpetyger av god kvalitet och männens skinnkläder. Ett gammalt slitet plagg hade ringa värde och låg status.
- Dyra färger som koschenillrött och indigoblått och kappor som krävde mycket tyg visade på rikedom.
- Linneklädernas värde berodde på tygets kvalitet och eventuella broderier.
- Kläder av fårpälsar och vadmal var visserligen varma men uppfattades av de övre samhällsskikten som allmogekläder. (Böök).

Förutom sina vadmalsbyxor ägde Kase ett par dyra skinnbyxor och hade till och med svarta plyschbyxor som påminde om sammet. Han hade fyra livstycken varav ett finare i kalmuck, dvs. tillverkat av lammskinn. Både västen och jackan var blåfärgade och när det blev kyligare kunde han växla mellan en svart rock eller någon av sina två blåa. Hatten signalerade manlighet men den svarta fårskinnsmössan värmdes bättre. Likt präster eller andra åldrande herrar på denna tid bar han kalott inomhus, vilket kunde behövas när han måste undervisa i dåligt uppvärmda kammare. Skolmästaren ägde fyra skjortor men också en nattkappa, vilket inte förekom bland allmogen. Hans strumpor var av linne och hölls uppe av strumpeband. Den eleganta halsduken var svart och vit och handskarna vita. Kase var välförsedd med skodon; två par stövlar, ett par skor, ett par svarta kängor samt till ett par snobbiga vita kängor. En av de starkaste klassmarkörerna var hans damasker, som under 1700-talet förekom framför allt i militärt bruk. Kases var vita. Det ursprungliga syftet var att skydda skor och byxben/strumpor mot stänk av gyttja och smuts. Damasker täckte fotrygg och vrist och gick i vissa fall ända upp till knäna. De hölls på plats med knappar eller snörning och med en rem under skosulan. Under 1800-talet ingick damasker ovanpå blankputsade svarta skor, tillsammans med hög hatt och spatserkäpp, i stereotypen för hur välbeställda män klädde sig på 1800-talet. Också Kase hade en käpp som han kunde stoltsera med på kyrkbacken och medan gemene man "snöt sig i näven", använde skolmästaren antingen sin gula eller sin blårandiga näsduk. Tobaksrökning var en social markör

och på 1700-talet beskattades tobak, som bokfördes i mantalslängden. Mindre förmögna bönder och drängar använde snus, men skolmästare Kase nyttjade sina tobaksdon för att kunna njuta sin rökto bak. Han flyttade mellan olika gårdar medan hustrun Inger under många år bodde på Viökvärn, helt nära Stubbalycke i Rödeby socken. Hon dog den 14 maj 1783 av feber i en ålder av cirka 63 år. Efter hustruns död hade Kase sina närmaste ägodelar nedpackade i en klädkista, en låda med skjutlock och ett skrin med gångjärnslås, som transporterades mellan de gårdar där han undervisade.

Vid några och sextio var skolmästaren gammal och fattig. När han insjuknade i gulsot förbarmade sig den välbeställda bonden Jonas Christersson och dennes hustru på Jöns Clemens gård i Furuby och gav Kase husrum, mat och vård. När sjuklingen slutligen blev sängliggande skötte han om på gården och dog där den 10 november 1786. Vid bouppteckningen påpekades att omvårdnaden av Kase hade varit betydligt kostsammare än de 4Rd 43sh som hans kvarlåtenskap värderades till. Därför beslöt betrodde män i Furuby att Per Kases ägodelar skulle tillfalla Christersson, så vitt dödsboet inte hade några obetalda skulder. Förutom skolmästarens kläder, som nu var gamla och nötta, erhöll den hedervärda bonden ett par lakan av lärft, två gamla matknivar, tre glasbägare, en vinkagge, en kam, en käpp och boken *Gröndals skrifterminnen* (som handlade om syndabekännelse och förlåtelse genom kristendomens sakrament). Den godhjärtade bonden, som prisades för att ha visat ädelt medlidande och sann kristliga medmänsklighet mot den gamle och ensamme Per Kase, blev inte så gammal. Endast 55 år gammal dog han på självaste julafton 1791.

Källförteckning:

Andersson, Christian. Indelta båtsmän. Blekinge och Södra Møre båtsmän©Blekinge – diginpast

Bouppteckning 1786 efter Per Kase, skolmästare. F:II:6, s. 237. Arkiv Digital.

Böök, Martina. Mer för praktens än för nyttans skull. Vadstena landsarkiv 2013.

Centrala soldatregistret.

Högman, Hans. Svensk militärhistoria – Militaria. <http://www.hhogman.se>

Sven Peter Johanssons uppgång och fall

- en fortsättning på berättelsen om Hassleryd, se torp under Attsjö Torsagård.

Under 27 år hade Sven Peter Johansson och Kerstin Nilsson levt ett strävsamt liv på Hassleryd under Attsjö Torsagård. Sven Peter hade blivit en framgångsrik virkeshandlare och kunde 1861 köpa 5/32 mantal av Attsjö Jöns Markussonsgård. Fyra år senare flyttade han och Kerstin dit med sina sex döttrar. De första åren blev svåra på grund av missväxt; 1867 tog frosten grödan och året därpå regnade det inte. Seklets värsta hungersnöd utbröt i stora delar av Sverige. Den 16 augusti 1868 började en omfattande skogsbrand på Lilla Lysteryds ägor, inte långt från Hassleryd. Elden spred sig åt norr och nordväst och två dagar senare hotades bebyggelsen i Kårestad och Attsjö, där bland annat torpen Silverdal och Långerås under Jöns Markussons gård brann ner. Runt 6000 man från 15 socknar bekämpade branden som rasade i fem dygn och omfattade 3 km². Enbart i Attsjö avbrändes och brandskadades så mycket skog att det beräknades räcka till 300 milor. Dessutom fanns det gott om skadade träd som kunde sågas och användas till virke, något som gynnade Sven Peters affärsverksamhet. Detta år kunde den driftige virkeshandlanden köpa grannens betydligt större fastighet och blev ägare till sammanlagt 147/256 mantal av Jöns Markussonsgård. På utmarkerna till Jöns Markussons gård finns två tjärdalar, en mindre belägen en kilometer utanför byn nära Dädesjövägen och en ovanligt stor bort mot Attsjö Norregårds utmarker. Om Sven Peter låtit uppföra någon av dessa eller hur mycket han använde dem framgår inte, men det hade varit likt den driftige entreprenören att även utvinna tjära efter skogsbranden och då bygga stort.

Det började bli tid för Sven Petter och Kerstin att gifta bort sina döttrar. Annandag jul 1869 vigdes dottern Anna Stina i Furuby kyrka med hemmansägarsonen Johannes Johansson från Holkaryd. Några år senare flyttade de in som arrendator på den stora Östgötagård i Kårestad. Nästäldest av döttrarna på Jöns Markussonsgård var Ingrid Catharina, född 1844. I oktober 1870 tog hon ut flyttningsattest och reste till Amerika. På grund av nödåren hade rekordmånga svenskar lämnat Sverige, de som hade råd emigrerade till Norra Amerika. Trots ihärdiga efterforskningar av den amerikanske släktforskaren John Linn, har det inte lyckats att spåra Ingrid Catharina på andra sidan Atlanten. På Jöns Markussons gård hade Eva Stina blivit 26 år, lika gammal som hennes mor var när hon gifte sig. Nu gällde det att hitta en man som alla parter ansåg lämplig. På soldattorp N° 36 i Furuby bodde korpralsonen August Möller, en arbetsam och driftig man med goda vitsord. Han kunde både skriva och räkna, var en god kristen och presterade bra på husförhören. I juni 1872 gifte sig Kerstin med den två år yngre August och i november flyttade de in som brukare på Sven Petters nyinköpta 5/32 mantal av Attsjö Norregård. Här hade garvaren Markus Lindahl låtit uppföra ett storstilat boningshus i två plan och Sven Peter lät bygga en mycket stor och gedigen ladugård. På gårdens marker låg ett garveri som ägdes och drevs av Lindahl. De senaste åren hade denne haft ekonomiska problem och behövde nu lösgöra bundet kapital. Möller som var företagsam vill driva något eget. Lindahl lärde upp Möller, som köpte garveriet för 15000 kr. Finansiering löstes genom ett lån från Furuby församlings kyrkokassa med svärfar som en av borgenärerna.

På Lessebo bruksarkiv finns ett köpekontrakt från den 2 december 1876 gällande en av de många stora köp av timmer på rot som Sven Peter genomförde. (Kartong 36, handling 51): "Till Sven Peter Johansson i Attsjö, Furuby socken, försäljer vi härmed omkring sjuhundra stycken, av oss tillhörige Attsjö och Klerebohult skogsmarker utsynta och utstämplade timmerträd af furu till följande pris på rot, neml. För stockar af öfver 20 fots längd fyrtiofem öre per kubikfot rundt träd, beräknat efter tvärlinjen på mitten samt för stockar 20 fot och derunder långa fyrtio öre per kubikfot, därvid räknat efter tvärlinjen i lilländan; och skola af sistnämnde stockar tagas sådana, som håller åtminstone 8 verktum i tvärlinje, börande timret vara fritt från röta. Betalningern erlægges kontant för hvarje parti timmer, som från jernvägsstationerna Växjö, Åryd eller Hofmantorp afhämtas; dock bör hela liqvuden ske sist den 29 nästkommande September, vilket må nämnde dag vara från skogen eller dessa stationer afhämtat eller ej. Å liqvuda inbetalas Ett Tusen /1000/ Kronor den 2 nästkommande Januari och afräkning å betalningen för dessa virkespartier." I överensstämmelse med kontraktet betalade virkeshandlaren från Attsjö 1000 kronor till Lessebo bruk den 3 Januari 1877. När han fyra månader senare lämnade en växel på 1000 kr som skulle förfalla till betalning den 4 Augusti, förband sig Lessebo bruk att om Sven Peter inte hade lyckats sälja virket till denna dag, skulle han få uppskov med betalningen till den 29 september. Uppenbarlig var bruket välvilligt inställd till Sven Peter.

Under sin uppväxt på Attsjö Norregård hörde Allan Karlsson i Attsjö mycket berättas om byns störste entreprenör. Sven Peter Johansson var en företagsam och framgångsrik man. Han hade stora skogar och ett stort sågverk som drevs med ånga. Sven Peter anlade en banvall genom markerna från Kullarna, där hans ångsåg stod, och rakt västerut ända upp till gränsen mot Ramnåsa. Han hade planerat att dra järnvägsvagnarna med hästar, men någon räls hann det aldrig bli. Järnvägen ville han bygga för att effektivt kunna forsla ut timret från sina stora skogar till sin ångsåg, inte för att ansluta till det ordinarie järnvägsnätet, framhåller Allan. Från Norregården och norrut planerades stora mossodlingar. Sanden från de höga sandkullarna, som låg längs vägen till Ramnåsa i höjd med Byestad, skulle användas för att göra marken mindre kompakt. Några vintrar körde Sven Peters drängar tusentals skottkärror med sand upp i en stor ås, men det kom aldrig så långt så att sanden spreds ut. Som ett minnesmärke efter honom ligger sandbanken ännu kvar där ute i skogen. S P, som han också kallades, hade en massa drängar och en gång när han var ute i affärer visste de inte vad de skulle arbeta med, så de började bryta sten på en liten bit bakom Norregårns ladugård. Så fort husbonden kom hem avbröt han arbetet: - Ni får inte bryta någon sten här, för stenen låter växa omkring sig, sade han. Så det blev bara stenröjt en liten ruta, som man kan se än i dag och intill finns där ju en liten bit stenmur, precis bakom stallet, där Allans son Stefan brukade ha storbalar. Det är ju frukantsvärt stenigt norr om Norregårdens ladugård, men på Sven Petters tid när man körde med oxar var de stora stenarna inte något hinder, för oxarna kunde gå runt stenarna, och på så steniga marker körde man med åder, förklarar Allan. "Om jag har sett någon köra med åder? Ja ja mensan, visst har jag det. Far körde mycket med åder. På den tiden var det nästan bara på vallen som man plöjde och vände jorden upp och ner, men en åder bearbetar jorden och lägger upp tiltorna åt båda sidorna. Jag har själv kört med åder, men det var innan jag blev bonde och köpte traktor, stenröjde och använde plog och harv", avrundar Allan sin berättelse.

Johan Gustaf Petersson föddes i Furuby 1872 och hade egna minnen av Sven Peter Johansson. Dessutom föddes hans farfar Johannes Petersson och Sven Peter i Västorp med bara ett halvt års mellanrum och växte upp i var sin Ulvagård. Johan Gustafs berättelse nedtecknades för Folklivsarkivet i Lund 1948. Han berättade att Sven Peter under sin storhetstid på 1870-talet ägde flera gårdar i Attsjö. Det var då som Kockums varv byggdes. Anbud på bjälkar infordrades och de som lämnade in anbud på byggandet skulle ställa säkerhet för 50 000kr – en stor summa på den tiden. Sven Peter reste ner till Malmö utan att lämna in något anbud, men hade i stället ordnat med en borgensförbindelse av de rikaste bönderna i hembygden. Också landshövding Gunnar Wennerberg skrev på som borgensman. När Sven Peter kom till Malmö, gick han in på landskontoret och undrade om det var där man skulle lämna in anbud. Han svarade nekande på frågan om han själv hade lämnat in anbud, men undrade samtidigt om han kunde få se vilka som hade gjort det. Enligt Johan Gustaf gick han sedan in i ett rum med en person som skrev ett anbud åt honom, eftersom gubben inte kunde skriva. Budet var ett halvt öre lägre per kubikfot än de andras och när klockan slog tolv läste landshövdingen upp anbudet. Och det var Sven Peter Johansson i Attsjö som hade det lägsta anbudet. ”Då reste Sven Petter sig upp sa att det var väl han det. Sven Petter var en liten oansenlig gubbe, som alltid var klädd i vadmalskläder. Landshövdingen tittade på honom och sade en aning försmädligt att det krävdes säkerhet. -Ja, jag har ett papper här, om det duger, sa Sven Petter Johansson. När landshövdingen hade sett Wennerbergs namnteckning blev det en annan ton, för borgensförbindelsen var ställd på obegränsat belopp.”

Sven Peter lät också gräva en kanal i Attsjö och murade den med stänkanter. Han köpte dessutom stora poster skog på Heda kronopark och forslade stockarna till Attsjö för att sågas och så byggde han vägar där uppe skogarna för att kunna frakta träden på. Johan Gustaf berättade att man på den tiden hade stakat ut en järnväg, som skulle gå genom Ramnåsa till Klaverström och att Sven Peter då satsade på att bygga en hästbana upp till Ramnåsa genom sin mark. Terrängen var eländig och han lät göra ett kolossalt arbete. Alldeles horisontell skulle hans bana bli. ”När det inte blev någon järnväg till Ramnåsa så stannade arbetet med vägen av”, hävdade Petersson. ”Den är mer än två km lång och många tusentals arbetsdagar gjordes till ingen nytta.” Sven Peter omtalas som en god arbetsgivare och höll sig med många pigor och drängar. Han skiljde sig från de andra bönderna genom att anställa ett flertal gifta drängar, som bodde på Jöns Markussons gård med sina familjer. På gården fanns 1881-1885 tre gifta drängar, en gift arbetskarl och sammanlagt 15 drängar och sju pigor. Det berättas att när det var dåliga tider på 1880-talet, tog virkeshandlaren hem hela vagnslaster mjöl, amerikanskt fläsk och storsill och delade ut till sina arbetare. ”Om inte han hade varit, hade många svultit ihjäl”, ansåg Johan Gustav Petersson. (Lunds universitets Folklivsarkiv, Acc nr M10760:28-33).

Erik Eriksson från Furuby Hanagård var en kunnig hembygdsforskare och har förtjänstfullt dokumenterat Furuby socken i gamla tider. Även han nämnde att den planerade järnvägen i Norragårdshagen skulle frakta timmer till ångsågen vid Sandkullarna och angav att Sven Peter hade planer på att fortsätta upp mot Klaverström, men att projektet avstannade på grund av pengabrist. Eriksson skrev också att den framgångsrike virkeshandlaren i Attsjö hade en bokhållare som hette Sjögren. Han sålde av Sven Peters virke men behöll pengarna själv. Detta

upptäcktes av Sven Peters förman Johan Johansson i Torsagård. Han red från Attsjö till Hovmantorp för att titta på de bjälkar, som var lastade på järnvägsvagnar för vidare transport till Karlshamn. Johan kände igen Sven Peters bjälkar som Sjögren höll på att leverera i eget namn. I Växjö byggde den bedräglige bokhållaren två hus, ett av dem på Kronobergsgatan. Med tiden blev Sjögren utfattig medan en ny virkeshandlare blev rik, den enes olycka blev den andres lycka. Erik Eriksson hade också hört talas om att Sven Peter avverkade mastspiror i Attsjö och levererade dem till Karlshamn. Man körde över Skäve och Kårestad för att vägen där var rakare än över Furuby, men det var ändå ganska så besvärligt i Kullagårdshagen vid "stenklämmorna" nära det fattiga Svältaberg eller Djupadal, som torpet egentligen hette.

År 1879 uppmärksammade Smålandsposten att Sven Peter hade köpt en jättegran: "Att det i Småland skogar ännu fanns väldiga träd bevisades i går när en 170 år gammal gran inkom till Växjö bangård, dragen av fyra par oxar. Granen, som var 3,8 fot (motsvarar 1,14 m) i genomskärning vid rotändan och 84 fot (drygt 25 meter) lång, hade fällts på Gårdsby Stom och köpts av timmerhandlaren Sven Peter Johansson i Attsjö. Enligt uppgift lär tio par oxar haft två dagars arbete att släpa jättegranen ur skogen till farbar väg, enligt tidningen." (Smålandsposten 18 februari 1879. Kungliga biblioteket)

I Nya Wexiöbladet kan vi den 25 november 1880 läsa om den årliga auktionen av skogsprodukter som hölls i Hovmantorp för statens räkning. Försäljningssumman blev mer än 19 000 kronor och Sven Peter Johansson från Attsjö nämns som en av de största uppköparna, jämte löjtnant Kjellson ägare av Hovmantorp säteri. Virkeshandeln blomstrade och i Furuby socken fanns det 1883 åtta sågverk, fem drivna med vattenkraft och tre med ånga. Fem av dessa var ständigt i verksamhet. De som kunde köpte häst eftersom det fanns pengar att tjäna på att frakta virke och timmer. Året därpå meddelade Smålandsposten att hemmansägaren Sven Peter Johansson på exekutiv auktion inköpt byggmästare J. Elmdahls f.d. gård i Växjö för 14 100 kr.

År 1884 kunde man läsa i Smålandsposten att lanthandlanden August Möller i Attsjö hade försatts i konkurs den sjunde maj detta år och att samtliga borgenärer kallades till Ingelstad den 15 juli för att bevaka sina fordringar. Svärfar Sven Peter Johansson gick in som ensam borgenär för sin svärson och därmed undveks konkurs.

I februari 1887 befann sig Sven Peter i Växjö för att göra affärer. Han insjuknade i lunginflammation och dog där den 24 februari efter en kort tids sjukdom. Hans hustru lät två dagar senare meddela: "Att Gud den högste i sitt allvisa råd behagat hädankalla min ömt älskade make, Virkeshandlanden Sven Peter Johansson i Attsjö, som stilla och fridfullt afled i Växjö den 24 Februari 1887 kl. 8. 30 e.m. i en ålder af 68 år, djupt sörjd och saknad af mig, 6 barn, barnabarn och talrika vänner, varder endast på detta sätt tillkännagifvet.

Kerstin Nilsson

Ty så älskade Gud världen att han utgaf sin enfödde Son, på det att var och en som tror på honom skall icke förgås, utan hafva evigt lif. (Joh:s Evg 3 kap. 16 vers)."

(Smålandsposten den 26 februari 1887. Kungliga biblioteket)

När Sven Peter dog, slapp han ängslas över att under mars månad kunna skaffa fram pengar till lån och arrendeavgifter på sammanlagt 4279 kronor och de 5020 kronor som förföll till betalning i maj, bl.a. 3320 kr till byggmästare Djurberg i Malmö, och i oktober 2967 kr till fler förfallande lån. Inte undra på att den dödssjuka mannen somnade in stilla och fridfullt.

Några dagar senare infördes i Smålandsposten en hedrande nekrolog om virkeshandlaren Sven Peter Johansson från Attsjö, där det omtalas att han under ett verksamt liv hade förenat en vittomfattande virkeshandel med ett stort jordbruk och en sågverksrörelse. Skribenten hävdade att "den till det yttre tarfvlige och anspråkslöse mannen var en god arbetsgivare och en verklig hedersman och att han skulle komma att lämna efter sig ett tacksamt och kärt minne hos talrika arbetare och många vänner".

Bonden Johan Gustaf Petersson i Furuby avslutar sin berättelse för Folklivsarkivet som följer: "När Sven Petter Johansson dog i Växjö ägde han fastigheter i staden, flera gårdar och ett garveri i Attsjö. I stallet stod 12 hästar och 10 par oxar. Det finns ingen landbo, som folket Växjö visat en sådan heder, som de gjorde när hans lik fördes hem från Växjö. Alla, även arbetare, följde kistan upp till biskopssätet Östrabo. Sven Petter Johansson i Attsjö kunde varken läsa eller skriva, så alla hans bokhållare lurade honom och blev rika. Boutredningen efter honom pågick i flera år och slutade med konkurs." (Berättat av Johan Gustaf Petersson i Furuby 1948. LUF, Acc nr M10760:28-33.) Uppgifterna överensstämmer inte alltid med verkligheten, men är ändå av intresse eftersom den visar hur entreprenören på Jöns Markussonsgård blivit ihågkommen i sin hembygd.

Begravningen på Furuby kyrkogård den sjätte mars 1887 var inte alls så storslagen som man hade kunnat förvänta sig och bokfördes till 78 kronor. Änkan Kerstin på Jöns Markussons gård hade nu uppnått 74 års ålder, vilket på denna tid ansågs som gammalt och det var ingen som förväntade sig att hon skulle kunna redogöra för Sven Peters alla affärstransaktioner. I Smålandsposten annonserades att bouppteckning skulle hållas i Attjö Norregård den 9 mars 1887 klockan 10 på förmiddagen och de som hade oavslutade affärer i sterbhuset anmodades att då anmäla detta. Den ekonomiska utredningen blev mycket mer omfattande än vad någon hade väntat sig. För bouppteckningsmännen krävdes det en hel månads arbete för att bringa ordning på räkenskaperna. Inte förrän den 4 april var bouppteckningen klar att undertecknas. (ArkivDigital: Konga häradsrätt. FII:56. 1887-188. Sida 221 – 233.) Alla sex döttrar var närvarande, antingen personligen eller genom sina äkta män eftersom alla kvinnor var omyndiga, med undantag för änkor. Äldsta dottern Anna Stina företrädde av sin make Johannes Johansson, systemen Eva Lisa av maken August Möller och yngsta dottern Anna Augusta av maken Gustaf Magnusson i Söraby. Ingrid Catharina hade utvandrat 1870 men var förnärvarande hemma. Hon var 42 år och gift med Carl Johan Carlsson, som vistades i Nordamerika. Tack vare telegraafförbindelser kunde dödsbudet sändas snabbt över Atlanten och resan med ångbåt till Sverige tog cirka tolv dagar. Bouppteckningen avslutades inte förrän sex veckor efter dödsfallet, så där var gott om tid för Ingrid att hinna hem till och närvara. I Attsjö berättas det ännu i våra dagar att hon kom hem från Amerika förvissad om att kunna lyfta ett stort arv. Hennes syster Lena Cajsa som bodde på Jöns Markussons gård hade "klen

naturgåvor” och var ogift mor till Maria Augusta och Martha Mathilda, åtta respektive tolv år. Anna Augustas tvillingsyster Rebecka var hemmadotter och 35 år gammal.

Bouppteckningen visade att gårdarna var välutrustade. Här fanns tröskverk, hackelseverk och potatisharpa. För att bruka jorden och transportera timmer och ved ägde dödsboet 10 par oxar och 6 hästar samt andra kreatur för sammanlagt 2500 kr. Vintertid kördes timret och träkolet ut från skogarna med 15 kälkar och 9 kolryssar. På de fyra jordbruk som Sven Peter drev fanns 13 vagnar, 8 kärror, 2 höhäckar, dyrbara plogar och harvar av järn men också gammaldags drögar och hamlar. Tack vare sin smedja i Attsjö kunde Sven Peter både låta reparera och tillverka mindre järnföremål. I förråd låg linor för 70 kr, läder till skor värda 40 kr, 37 sågblad a' 1 kr och tjära för 60 kr. På Jöns Markussonsgård fanns 50 famnar torkad ved och i förråden gott om potatis, korn och råg. I Växjö på arrendegården Bäckaslöv hade dödsboet säd för 500 kronor och 70 lass gödsel som köpts i stan för 105 kronor.

Många hade hört talas om Sven Peters omfattande virkeshandel och att han och hustru Kerstin ägde både gårdar och fastigheter, men få visste hur högt fastigheten och gårdarna var intecknade och pantsatta för:

147/256 mantal Attsjö Jöns Markussonsgård med taxeringsvärde 13 000 kr var intecknad för 9800 kr och pantsatt för 3000kr.

15/64 mantal Attsjö Norregård var taxerad till 10 000 kr och hade en inteckning för 4000 kronor till Hypoteksbanken i Växjö. Dessutom hade Sven Peters yngre bror Carl Jonas Johansson på Hagelsmo inteckningar för 13 000 kr i Attsjö Norregård på grund av de borgensförbindelser som han hälftat för, dvs. stått som en av borgenärerna för.

1/6 mantal Fägerstad Norregård hade taxeringsvärde 4 300 kr, men 1886 hade Sven Peter intecknat gården för 3000 kronor för att kunna ge svärsonen August Möller en revers, som denne behövde för att köpa gården Blötemåla i Linneryd.

Dåvarande sjötomten Holmen i Byestadsjön, det vill säga nuvarande Möllasjölandet där fågeltornet vid Lilla Attsjön står idag, var intecknat för 550 kronor.

Fastigheten i Växjö i kvarteret Eko N° 1 var taxerad till 19 000 kr, men intecknad och belånad för 12 060 kr, främst av banker.

Bouppteckningsmännen gjorde också en värdering av allt virke. Denna visar en omfattande handel, men speglar också det kaos som rådde i slutet av Sven Peters liv:

<u>Plats</u>	<u>Värderat till</u>
Vid Växjö järnvägsstation, virke	353 kr
Vid Hovmantorps och Lessebo stationer, virke	662 kr
Vid Ångsågen i Attsjö, virke	517 kr
Vid Attsjösjön (på byns utmarker), virke	176 kr
I Ramnåsa Södregårds skog, 341 st sparrar	233 kr

I Ramnåsa Norregård marker, 75 000 pitprops	290 kr
Ramnåsa Södregårds skog 100 000 pitprops	310 kr
Dito 100 tolfter (1200 st) små stockar	150 kr
Kvarstående skog i Ekeberga socken	3000 kr
Attsjö Norregårds skogen 66 st bjälkar	353 kr
Attsjö Norregårds skogen 98 famnar ved	73 kr
I Holstorp 12 famnar bokved	62 kr
Fägerstad Norregård 51 famnar barr- o björkved	70 kr
Fägerstad Norregård ved till bl.a. en 14 famnars mila	49 kr
I Fägerstad 40 högar kolved samt barr- och björkved	50 kr
Summa:	6348 kr

I bouppteckningen blandades stora belopp med småsummor. Både gällande skulder och tillgodohavanden, var hälften av beloppen under 30 kr och flera av dessa mindre än 10 kronor. Bland de 55 utstående fordringarna, fanns Sven Johan Jonasson i Näsby i Dädesjö med en skuld på 2000 kr + ränta och polis Nylander i Växjö som var skyldig dödsboet 1,75 kr. De 167 skuldposterna inkluderade såväl 8000 kr till Växjö sparbank som 90 öre till smeden Boman i Kårestad. Sven Peter trodde väl om sin nästa och levde efter devisen att behandla andra som du själv vill bli behandlad. Denna välvilja hade gjort honom både godhjärtad och godtrogen och runt 5 000 kronor av hans utstående fordringar bedömdes som osäkra. I fastigheten Eco N° 1 i Växjö bodde tretton hyresgäster, de flesta hantverkare men också arbetskarlar och pigor. Flera av hyresgästerna låg efter med hyrorna och de fattigaste som inte kunde betala avhystes efter hans död. År 1884 hade snickaren Carl Johan Johansson Sandal flyttat in med sin fru och åtta barn. Ett halvår senare hade denne fått låna en större summa pengar av Sven Peter. Våren 1887 var Sandal sjuk och kunde varken betala lånet på 1700 kr, räntan på 170 kronor eller hyresskulderna på 100 kronor. Tjugofyra år gammal hade drängen Carl Petter Johansson på Norratorp i Dädesjö 1883 utvandrat till Norra Amerika. De 260 kronor som han var skyldig Sven Peter förblev obetalda. Samuel Israelsson från Attsjö Kronogård hade haft en tuff uppväxt och sedan ett slitsamt liv på torpet Svälteberg i Furuby. Därefter arbetade han under många år som arbetskarl och bodde med sin familj på Sven Peters Norregård. När arbetsförmågan avtog, flyttade han till backstugan Högstorp, men hade svårt att försörja sig. Hans skuld till Sven Peter på 186 kronor bokfördes som osäker fordring.

Bouppteckningsmännen uppmärksammade oklarheter i räkenskapsboken i Växjö från år 1882, då tretton poster på sammanlagt 4993 kronor inte hade antecknats som betalda. Samtliga gällde betrodda företagare i Skåne, främst från Malmö, Landskrona och Helsingborg. Efter att närmare ha undersökt saken, avskrev bouppteckningsmännen dessa fordringar. Vi vet inte vem som skötte bokföring eller hur felet uppstod. Ett alternativ är att Sven Peter själv bokförde transaktionerna lokalt och någon mer bokföringskunnig i Växjö ansvarade för räkenskaperna

med företag på andra orter. Hade någon av dem stoppat pengarna i egen ficka? Det verkar som om den åldrande virkeshandlare under sina fyra sista år i livet fick hjälp med bokföringen av virkeshandlaren Jonas Peter Carlsson. Han var född i Dädesjö 1850 och svåger till Sven Peters bror Carl Jonas på Hagelsmo. I bouppteckningen 1887 registreras Carlssons krav på 867 kronor för fyra års arbete från och med den 20/1 1883. Dessutom hade denne en inteckning på 1500 kr i fastigheten Eco N° 1 i Växjö. Hösten 1888 stod virkeshandlaren Carlsson som ägare till huset och bosatte sig där med sin familj.

Sammanlagt uppgick Sven Peters skulder till 79 181 kronor medan tillgångarna nådde upp till 62 600kr. Resultatet blev ett underskott på 16 581 kronor och önskemål framfördes att sterbhusets tillgångar skulle säljas ut efterhand. Om detta skedde skulle oprioriterade fordringar inte kunna erhålla full utdelning och därför kallades alla fordringsägare till sammanträde. Det beslöts att aktion skulle hållas på Attsjö Norregård kl. 10 på förmiddagen den 14 April 1887. Bland annat skulle 3 hästar, 5 par oxar, 5 kor, 5 ung kreatur, 18 får, 2 svin samt åker- och körredskap av alla slag försäljas. Dessutom ropades 50 famnar barrved samt 30 000 takspån, några tunnor tjära och 30 st sågblad ut. Troligen hade man haft för lite tid för att sprida informationen om denna stora auktion och därför fått för dåliga bud, eftersom många av ropen kom upp igen fredagen den 3 juni då auktion nummer två hölls. Där skulle också 147/256 mantal Jöns Markussons gård och 1/6 mantal Fägerstad Norregård gå under klubban för att genast tillträdas. Dessutom utbjöds den gård i Växjö, som Sven Peter hade köpt för 14 000 kr och en på rot stående skog i Ekeberga socken.

Den 21 juni 1887 ställdes det till med en tredje auktion och kl. 10 började slutförsäljning på kvarvarande lösegendom, bestående av kreatur; 2 hästar, 4 par oxar, 4 st kor och 1 kviga samt husgeråd, möbler, åker- och körredskap, smidesverktyg, flera tusen takspån och 50 famnar upphuggen barrved, kolved och virke. På eftermiddagen såldes 15/64 Attsjö Norregård, som fick tillträdas på en gång med växande gröda. I Smålandsposten hade beskrivits att hemmanet var stort och utmärkt bra bebyggt. Här fanns ca 180 tunnland mossar som kunde odlas och som till stora delar redan var utdikade och till vilka vägar var anlagda. En nästan ny ångsåg vid Kullarna i Attsjö var på 20 hästkrafter och hade värderats till 3000 kr. Den såldes nu med ramsågar, cirkelsågar, spånsågar, axlar, remtrisser och tillhörande remmar Allt var i gott skick. Garveriet som svärsonen Möller hade ägt en tid var till salu med 16 barkkar, varav en del helt nya, och ett 49-årigt arrende av marken runt garveriet samt en barkkvarn. Den 26 juli 1887 försåldes genom öppen och frivillig auktion på Växjö bangård diverse sorters virke, bestående av bjälkar, spant, stolpar, och bräder samt järnvägsslipers, slanor, och pitprops, mm. Detta var den sista stora utförsäljningen av dödsboets tillgångar.

Smålands självägande bönder hade inte för vana att "sätta sitt ljus under skäppan", utan hade genom sekler bemödat sig att visat upp vad de kunde stoltsera med. Förmögna bönder investerade oftast sina pengar i silverföremål som bågare och skedar eller smycken till hustruns prydnad vid högtider och fester. Också gårdens textilier utgjorde en betydande post. Dyra möbler, porslin, glas och bestick markerade familjens sociala ställning och gav familjen status. Böcker speglade bildningsnivån medan speglar och prydnadssaker visade att man tog efter borgarklassen. När bouppteckningen på Jöns Markussonsgård började hade änkan Kerstin

uppmannats att under ed uppge allt sådant som fanns i hemmet vid makens död. Värdeföremål av guld och silver saknades och möbleringen var modest; fem skåp, sju bord till ett värde av nio kronor, elva enkla stolar, två soffor och två enkla sängar. Enda utropstecknet var att Sven Peter och Kerstin hade åtta dragsängar till ett värde av 45 riksdaler. Linneförrådet var litet; tio lakan, sex par gardiner, två dukar och sex handdukar och värderades till samman med sängutrustningen till 65 kronor. I hushållet fanns inget värdefullt förutom några husgeråd i koppar samt tolv tallrikar och två fat i porslin, men inga glasföremål, ingen kaffekanna och inga kaffekoppar. Familjen ägde bibel, postilla och några andra böcker för sammanlagt fem kronor och som väggdekoration fanns två tavlor.

Ett halvår efter att Sven Peter hade avlidit, dog också hans två år yngre bror Carl Jonas Johansson, ägare till fädernegården Hagelsmo i Västorp. Tack vare deras boendeuppteckningar kan vi jämföra boendestandarden. Bouppteckningen efter Carl Jonas visade ett flertal silverskedar och en dosa i silver, men inget guld. I hemmet fanns en ovanligt stor porslinservis med uppläggningsfat, karotter och soppskål. Familjen ägde vinglas, dricksglas, flaskor samt buteljer. Vid fester dekorerades hemmet med glasskålar, urnor och vackra vaser. Att man unnade sig att dricka kaffe visar kaffepannor och kaffeservis. Kommoden med toalettspiegel, blomsterbordet, de tio tavlorna och spegeln som prydde väggarna samt bokskåpet var andra statusmarkörer. Förutom tre skåp hade Carl Jonas kostat på sig en chiffonjé för 25 kr, två dussin stolar och åtta soffor, varav en var klädd och värd hela åtta kronor. Tolv bord i olika storlekar värderades högt och inkluderade ett gediget slagbord och ett dyrt stort runt bord. På Hagelsmo fanns fjäderbolster och dynor, många lakan, sängöverdrag, två dussin drälldukar, rikligt med handdukar, linneservetter och fönstergardiner till ett sammanlagt värde av 275 kronor. Man får bilden av ett vackert och påkostat hem. Sven Peter och brodern på Hagelsmo hade alltid stått nära varandra. När Carl Jonas dog var dottern från första äktenskapet vuxen och gift, medan den yngsta av de fem barnen i andra giftet bara var två år. Familjefadern led av TBC och de sista årens oro för ekonomin hade säkert tårt hårt på hälsan. Bouppteckningen visade överskott och tack vare ett starkt socialt skyddsnet och hårt arbete, lyckades änkan Sara Maria Carlsdotter driva Hagelsmo tills dottern Anna och maken Carl Landin förvärvade gården.

Sven Peter har beskrivits som en anspråkslös och enkel man, men levde han och Kerstin verkligen ännu lika spartanskt som de hade gjort under de strävsamma åren på Hassleryd? Först under rubriken möbler i bouppteckningen fanns en skrivpulpet värd hela 20 kronor och som sticker ut mot hemmets andra inventarier. Det verkar också konstigt att familjen på Jöns Markussons gård inte hade någon kaffekanna eller flaskor och buteljer och således inte skulle unna sig att dricka kaffe eller att bjuda på brännvin, två hörnpelare i den sociala gemenskapen. Det var sparsamt med porslinsallrikar, inga servetter, bara tio lakan och så saknades det både duntäcken och dunkuddar till alla de fina dragsängarna. I dödsboets fastighet i Växjö fanns däremot rullgardiner, ett finare möblemang bestående av bord och stoppade stolar samt en soffa. Troligtvis var detta Sven Peters övernattningsrum när han gjorde affärer i stan. Den välkände virkeshandlaren hade ord om sig att vara tarvlig (torftig) och oftast bära kläder av vadmal, men värderingsmannen uppskattade hans gångkläder till 60 kr. Vid en snabb genomgång av ett antal bouppteckningarna under 1878, var det bara en rik Växjöänka med

sidenklänningar som hade dyrbarare gångkläder än Sven Peter. Var familjefadern på Jöns Markussonsgård verkligen lika enkelt klädd som vissa berättelser gör gällande eller hade virkeshandlaren en annan garderob då han uträttade affärer i Växjö? I slutet av sitt liv måste Sven Peter ha vetat att konkursen var oundviklig, han visste bara inte när. Kanske gav det åldrande paret på Jöns Markussonsgård bort hemmets mest värdefulla inventarier, för att lite kompensera sina närmaste, inför den väntade katastrofen? Vi anser det helt uteslutet att änkan skulle ha farit med osanning vid bouppteckningen. Hon var hederlig. Dessutom var den sociala kontrollen i Attsjö hård för 140 år sedan. När bodelningen var klar, stod änkan Kerstin Nilsson utan tillgångar och den 5 november 1887 fick hon på nåder flytta in på torpet Lindeberg under Attsjö Norragård.

Sommaren 1886 hade dottern Eva Lisa med familj flyttat till Linneryd och bosatte sig på 6/16 mantal Blötemåla. Mitt i flytten födde hon sin sjätte son. Fyrtio år gammal hade Eva Lisa givit liv till sammanlagt åtta barn. Tre söner hade ryckts bort i plötslig spädbansdöd och yngste sonens död i november 1886 blev ett slag för mycket för modern. En månad senare lämnade familjen sin nyinköpta gård och återvände till Attsjö. Eva Lisa med make och barn blev därefter inneboende hos sina föräldrar på Attsjö Jöns Markussonsgård. Bouppteckningen visar att Sven Peter hade skulder till svärsonen August Möller; en revers på 2000 kr för köpet av garveriet och 1835 kr enligt räkning. Hösten 1887 emigrerade denne till Minnesota med familjen och svägerskan Rebecka. Fem år senare dog änkan Kerstin Nilsson på Lindeberg, 79 år gammal. Bouppteckning saknas. För personer som erhållit fattighjälp gällde att eventuella ägodelar tillföll socknen efter deras död.

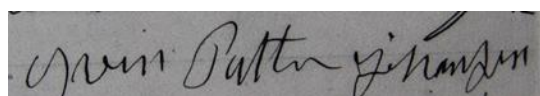
De besuttnas fodringar var prioriterade och tre bönder i Attsjö hade inteckningar i dödsboets gårdar: 1) Kyrkvärden Johan Gustaf Carlsson på Torsagård blev ägare även till 5/32 mantal Norregård och flyttade in den 6 november 1887. 2) Johan August Johansson på Södregård blev ägare av 5/32 mantal Jöns Markussonsgård och flyttade dit 1894. 3) Nils Peter Johansson, som hade inteckningar på 3500 kronor i Jöns Markussonsgård, bodde kvar på Södragård till sin död.

Sven Peter stod också i skuld till torpare, pigor, drängar, arbetskarlar och soldater och ofta gällde det inestående betalning för utfört arbete. Mestadels var beloppen små, men låt oss titta på några av dem som hade mycket att fordra. Soldat Petter Johan Nero flyttade 1886 från soldattorp N° 26 under Attsjö Norregård till hustruns föräldrahem på Larstorpet i Västorp, men fortsatte att vara indelt soldat. Han hade lånat ut pengar till Sven Peter mot revers, eftersom det på 1880-talet inte hade det blivit så vanligt att sätta in sina besparingar på bankerna i Växjö. I stället gjorde man, som man alltid gjort i Attsjö, och lånade ut sitt kapital mot ränta på 5% till någon person som man hyste förtroende för. Enligt inlämnade räkningar var dödsboet skyldigt soldaten Nero sammanlagt 217 kronor. Sven Peters konkurs blev mycket kännbar för familjen. En annan som råkade illa ut var Peter Olof Petersson, som ägde torpet Kvarnaryd i Attsjö. Han hade arbetat hårt ända sedan uppväxten på Lyckans höjd. Fast Sven Peter var skyldig honom 293 kronor, lyckades Peter Olof behålla sitt ställe. Ännu en som hade mycket pengar att fordra var Peter Johan Nilsson, som bodde med hustrun Katarina och deras barn på torpet Nybygget under Attsjötorp. Enligt räkning var dödsboet skyldigt 1336 kronor. Trots detta kunde paret fyra år senare köpa 1/8 mantal Attsjötorp.

I en av mangårdsbyggnaderna på Jöns Markussonsgård hade Carl August Holmberg en handelsbod. Som de flesta betrodda kunder på den tiden handlade Sven Peter på räkning, med den hade inte reglerats på flera månader. I bouppteckningen redovisas en skuld på 215 kronor, en kännbar förlust för Holmberg. Att han klarade av att fortsätta som affärsman visar en kungörelse från den 30 juni 1888. Då meddelade Länsstyrelsen att Carl August Holmberg i Attsjö fortsatte att idka sin handelsrörelse under firmanamnet C. A. Holmberg .

Var det kanske så att även icke prioriterade fordringsägare fick ut en stor del av sina pengar? Att utbud från första auktionen i april 1887 också ropades ut i juni, visar att fordringsägarna inte var beredda att sälja ut tillgångarna till underpris. Värderingen av inventarier i dödsbon brukade skrivas ner med 30%-50% när det gällde privatpersoner. Om detta var tillämpligt även gällande delar av Sven Peters dödsbo, vet vi inte. Lågkonjunkturen i Sverige 1875-1885 övergick på 1890-talet i en högkonjunktur med stigande priser. Hur prisbilden på trävaror såg ut 1887 är okänt. I vilket fall som helst så tog det flera år att reda ut konkursen efter Sven Peter Johansson. Den 16 juli 1891 uppmanades samtliga borgenärer att skriftligen anmäla sina fordringar till domaren för Konga häradsrätt i Ingelstad och år 1896 utbjöds slutligen osäkra fodringar i Sven Peter Johanssons dödsbo till försäljning.

Att få en klar bild av den driftige entreprenörens affärer verkar omöjligt. Har man börjat engagera sig är det svårt att släppa taget. Alltför många frågor förblir obesvarade. Påståendet att han inte kunde läsa är felaktigt, eftersom betygen vid husförhören var mycket bra. Att Sven Peter kunde räkna utgår vi från eftersom han var framgångsrik virkeshandlare, men hur bra han var på att skriva är svårare att veta. När Sven Peter växte upp, fanns ingen skola i socknen utan det var föräldrarna som ansvarade för barnens utbildning. På 1820- och 1830-talet var det stora flertalet läskunniga men skrivandet var det betydligt sämre med och de flesta kvinnor och flickor på landsbygden var inte skrivkunniga. Sven Peters två år yngre bror Carl Jonas Johansson på Hagelsmo var en läsande och skrivande man, enligt dennes dotters dotterdotter Kerstin Gynnerstedt. Hon berättar att förfadern med vacker handstil skrivit i sina böcker både familjens historia och vem han köpt/fått böckerna ifrån. Sven Peters namnteckning på kontraktet angående virkesaffären med Lessebo bruk den 2 december 1876, kan inte betecknas som vacker utan såg ut som nedan:

Enligt dopboken var hans namn Sven Peter. Själv skrev han Sven Petter, precis som hans namn uttalades och ännu uttalas. Som jämförelse kan vi se hur de arvsberättigade undertecknade bouppteckningsprotokollet den 4 april 1887. Änkan Kjerstin Nilsson hade lärt sig skriva med mycket vacker handstil och yngsta dottern Rebecka hade tagit efter sin mor, medan Ingrid som bodde i Amerika stavade sitt namn Ingrij Svänsson. Svärsonen August Möller var däremot van att skriva. Han hade växt upp som son till en korpral och sedan själv varit indelt soldat och hade under många år fört protokoll vid byastämmorna i Attsjö. F.d. bonden Johan Olof Johansson från Almshult i Gårdsby var Sven Peters yngste bror och deltog som förmyndare för den sjuåriga flickan Martha Mathilda.

Nils datter
Johannes Johansson
Jungfru Pärin Son
Augusti Wälthof i Attsjö
Gustaf Magnusson,

Bebäcka Sven Son
Johan Olof Johans Son Almshult

ArkivDigital: Konga häradsrätt.
FII:56. 1887-188. Sida 221 – 233.

Allan Karlsson från Attsjö Norregård har alltid haft ett gott öga till entreprenören Sven Peter Johansson och beundrar dennes framåtanda, men efter att ha läst bouppteckningen menar Allan att Sven Peter hade lite för vidlyftiga planer och ibland också blev lurad. Vi är benägna att hålla med.

Brand på Attsjö Jöns Markussonsgård 1890

Eldsvåda utbröt natten till i fredags i Attsjö Jöns Markussons gård, Furuby socken, och ödelade ett boningshus tillhörigt hemmansegaren Aug. Johansson, jemte en vidbyggd handelslokal, som innehades af handlaren C. A. Holmberg. Elden, som utbröt i handelslokalen, observerades vid fyratiden på morgonen och hade redan då fått den utsträckning, att släckningsarbete var omöjligt. Varulagret vardt äfven lågornas rof jemte 170 kr. i penningar; och det mesta af lösöret. Fram emot midnatt hade personer varit i butiken för att inlägga ett parti mjöl, och då hade inget misstänkt yppat sig. Då en person i gården vid tretiden reste till Växiö hade icke häller någon eld observerats. Man misstänker mordbrand. Handelslägenheten var försäkrad i länets försäkringsbolag för 2,000 kronor.

Nya Vexiöbladet 24 juni 1890. Kungliga biblioteket.

Eldsvåda. En vår Uppvidingekorrespondent meddelar:

Natten mellan den 17 och 18 dennes nedbrann genom vådeld handlanden Holmbergs i Attsjö salubod. Herr H. kom hem från en resa samma natt, men hade gått till sängs och märkte inte något förrän elden så fått öfverhand att släckning var omöjlig. Icke ens de kontanta penningar som senast influtit för sålda varor kunde räddas.

Smålandsposten 26 juni 1890. Kungliga biblioteket.

Sellvy Wilhelmsson om uppväxten på Attsjötorp och på Jöns Markussonsgård i Attsjö (Jössagårn)

Stående från vänster: Harry, Naemi, Astrid, Yngve, Gunborg, Sellvy och Kjell Karlsson. Sittande från vänster: mor Ameli, farmor Anna Lovisa, farfar Frans August och far Karl Uno.

Foto från mitten av 1930-talet. Privat ägo.

Min far hette Karl-Uno Pettersson och min mor hette Amelie. De gifte sig 1913 och flyttade till Attsjötorp. Där föddes jag 1921, i det gamla stora huset med två skorstenar, som inte längre finns. Far arrenderade först detta stora hus och köpte sedan det andra lilla huset, där Janne nu bor. Jag var ett år när de bar upp mig dit. Vi var sju syskon Naemi, Kjell, Yngve, Harry, jag, Astrid och Gunborg. Mina föräldrar hade bråttom, för jag kom som nummer fem på sju år.

I Attsjötorp var det väldigt fint med en gammal stuga som inte ens var målad. Och där var mycket körsbärsträd, som var roliga att klättra i och syrenhäckar och en syrenberså. Vi hjälpte till med allt arbete som fanns. Harry och jag gallrade rovor. Om vi gjorde det skulle vi få en strut karameller och det hade vi aldrig fått tidigare. Jag var bara 8 år då. Det gamla huset var ett rum och kök och en kammare som vi använde som skafferier. Övervåningen var lite inredd, men inte så att vi bodde där och på vinden förvarades säd och sånt. Vi fick ligga tätt och på sommaren sov pojkarna på vinden. Astrid och jag låg i utdragssoffan i köket och vid sidan om hade mor vävstolen och den fick vi inte lov att röra. Vid den andra sidan i köket sov mor och far i en utdragsäng. I rummet sov de andra syskonen i utdragsängar.

Farfar Frans August, som ägde Jössagård, sade att den skulle far få köpa och så skulle farbror Gottfrid köpa Attsjötorp som far då ägde, eftersom far hade så många barn och Gottfrid bara tre stycken. Då var jag 10 år. På Attsjötorp, där vi bodde var ju varmt och gott. Vi frös aldrig, men i Jössagården var det stort och kallt, när vi flyttade dit i mars 1931. Det var så himla kallt att flytta till Jössagården. Farmor och farfar hade ju halva huset där nere. De första åren hade vi kök ihop och det var ju inte alltid så roligt. Där fanns en kokspis av järn och så hade vi ett kokhus, där man tvättade. Vattnet var bra, men det var väldigt jobbigt att stortvätta. Ibland tvättade man i köket också. Det var bara så. Vi bakade i en stor bakugn i köket, som eldades med ved. Vi bakade ofta, fast ugnen rymde tolv brödkakor, för vi var ju många som skulle ha mat. Potatis och säd på hemodlat råg var vanligast.

När vi bodde på Attsjötorp malde vi oftast på Skäve kvarn, men Södrekvarn och Nykvarn fanns ju också. För länge sedan var Märtha skollärlarinna och hon bodde i en liten stuga mellan Attsjö och Kårestad, när man gick vägen över Skäve. Men det var så länge sedan, så när jag var liten fanns huset inte kvar. Och så fanns där ju Maria från Johanstorp – det var hon som var så stark och bar råg på ryggen hela vägen till Skäve kvarn. Det var en riktig kvinna det!

Jag gick fyra år i skola i Attsjö och två år i Furuby, det var en skolväg på sju kilometer. Arton år gammal fick jag vikariera för fröken Wahlgren som var föreståndarinna på Furuby ålderdomshem. Det var alldeles fantastiskt fint där med moderna bekvämligheter som värmeledningar och indraget vatten och inte alls som hemma på Jössagårn, men att vikariera som föreståndare var ett stort ansvar för en så ung flicka. När Anna en av de gamle på ålderdomshemmet dog var jag ju ensam och visste inte vad jag skulle göra, men kantor Serells fru hade sagt att om det var något, fick jag komma till henne. Hon stod och tvättade men släppte allt och gick med mig och hjälpte till. Det var ju snällt.”

Berättelsen spelades in den 15 juli 2010. Då var Sellvy Wilhelmsson 89 år.

Allan Karlsson minns dem som bodde på Jössagårn (Jöns Markussonsgård)

Den gamle på Jöns Markusgården minns jag vagt som i en dimma. Han kallades Pettsson och hade långt skägg. Det var ju Karl Unos far och modern hette Lovisa. De hade flera barn. Albin, men framför allt Gottfrid var jägare, och det går många jakthistorier om dem. Gottfrid och min farbror var jaktkompisar och gav sig ibland ut på kvällarna. Det hände att de körde hem älgen på en vagn, täckt med granris och slaktade på natten. Ja, sånt förekom.

Karl Uno tog över gården och var gift med Ameli från Holmaryd i Lysteryd. De båda minns jag väl. Han var allmänt betrodd och engagerad både i kommunen och det kyrkliga. Karl Uno var lång och rätt mager medan Amelie var liten och smal. Från minn barndom minns jag hur han på söndagsförmiddagen tog ut hästen och fjädervagnen och för att köra till kyrkan. Karl Uno som var kyrkvärd och Ameli var nog de sista som åkte till gudstjänsten med häst och vagn. De bedrev jordbruk och flera av barnen stannade kvar hemma under många år för att jobba på gården och dessutom tog de tillfälliga jobb i Ramnåsa. Ja, på Jöns Markussons gård var de manstarka, så där gick det undan. De var sju stycken; Kjell, Yngve, Harry, Naemi, Sellvi, Astrid och Gunborg, tre söner och fyra döttrar. Vad jag minns blev alla sju bönder eller gifta med bönder. De hade ett finskt krigsbarn också som var en fem/sex år gammal och jämngammal med mig. Auli var här i ett par omgångar och så kom hon och hälsade på efter kriget.

Runt 1959 tog Harry över och föräldrarna flyttade upp på undantaget på andra våningen. Han gifte sig i 40-års åldern med Maja, som var hemsamarit från Åryd. Vi bodde ju nära varandra och hade ett mycket bra samarbete. Det var inga problem när man behövde ett handtag, då var det bara till och gå och hämta Harry. Vi bytte dagsverken, tröskade, kapade ved och körde gödsel ihop och arbetade ganska mycket tillsammans i skogen. Och så hade vi en del maskiner ihop. Harry var hjälpsam och rätt så humoristisk, en torr humor hade han och kom med sina kvicka infall. Vi gjorde arbetsbyten också. När Ann-Britt och jag beslutade oss för att bli bönder, bestämde vi att en vecka varje sommar skulle vi ta semester och köra runt för att se oss omkring i Sverige. Vi bytte med Harry, som också skulle ha en veckas fritt. Så åkte han och Maja iväg, men kom ofta hem efter en tre fyra dagar. Ibland när de åkte till Stockholm, där de hade släkt, eller till Finland och hälsade på Auli och då stannade de lite längre. Jag sa till Harry: - Det där stämmer ju inte; du jobbar ju en hel vecka för mig. - Ah, de gör inget för jag är ju ändå hemma, så de går bra, svarade han. Vi bönder i byn hade en fin sammanhållning.

När han, som körde mjölkbilen flyttade till Furuby 1966, krävde mejeriet att vi själv skulle transportera mjölken dit eller öka årsproduktionen med 720 kg. När vi inte gjorde detta slutade mejeriet hämta mjölk och då måste vi bönder sälja nästan alla korna och hade bara mjölk till husbehov. Men att byta sommarsemestrar fortsatte vi med i alla fall. När vi efter några år fick börja lämna mjölk igen krävde det en allt för stor ombyggnad för Harry för att anpassa produktionen till tankbil, så han fortsatte med sina tjurar och köttproduktion. Maja blev sjuk

och glömsk och dog. Harry flyttade upp till undantaget på andra våningen och överlät gården till systemen Sellvis dotterson Urban, medan han själv blev hjälprepa och handräkning; högg och körde in ved, hämtade vatten och krattade och så vidare. Harry som var född 1919 kände sig lite krasslig 2004, blev inlagd på lasarettet i Växjö och där dog han.

Allan Karlssons berättelse spelades in den 20 november 2009.